

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 32 STRAIPSNIO
PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 40¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys. Įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 32 straipsnio pakeitimo ir Įstatymo papildymo 40¹ straipsniu įstatymo projekto (toliau – Įstatymo projektas) rengimą paskatino šios priežastys:

1) Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Fondo valdyba) strateginiai siekiai padidinti Fondo valdybos ir jos teritorinių skyrių (toliau kartu – Fondo administravimo įstaigos) veiklos našumą ir efektyvumą. Lemiamą įtaką šių siekių įgyvendinimui turi galimybė automatizuoti Fondo administravimo įstaigų veiklos procesus, apimančius dokumentų (sprendimų) rengimą, užtikrinant jų vientisumą ir autentiškumą atitinkamomis techninėmis priemonėmis, jų užregistravimą ir išsiuntimą adresatui.

Šie strateginiai Fondo valdybos siekiai dera su 2021-2030 metų Nacionaliniame pažangos plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 998 „Dėl 2021-2030 metų Nacionalinio pažangos plano patvirtinimo“, numatytais strateginiais tikslais (1 strateginiu tikslu – pereiti prie mokslo žiniomis, pažangiosiomis technologijomis, inovacijomis grįsto darnaus ekonomikos vystymosi ir didinti šalies tarptautinį konkurencingumą; bei 8 strateginiu tikslu – didinti teisinės sistemos ir viešojo valdymo veiksmingumą).

Įstatymo projektas parengtas atsižvelgiant ir į Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 3, 7 ir 9 punktuose įtvirtintus efektyvumo, naujovių ir atvirumo permainingoms bei objektyvumo viešojo administravimo principus, kuriais savo veikloje vadovaujasi viešojo administravimo subjektai, taip pat į Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 1 punkte įtvirtintą skaitmeninės transformacijos principą, taikomą valdant ir tvarkant valstybės informacinius išteklius sudarančias informacines sistemas. Galimybė Fondo administravimo įstaigoms priimti automatizuotus sprendimus užtikrintų ne tik Fondo administravimo įstaigų veiklos efektyvumą, našumą, bet ir žmogiškojo faktoriaus nesaistomą, vienodą ir nuoseklų kitų viešojo administravimo principų – įstatymo viršenybės, lygiateisiškumo, nepiktnaudžiavimo valdžia – laikymąsi. Paminėtina, kad Lietuvoje jau yra vykdoma automatizavimo projektų, kuriais siekiama pagerinti įvairių viešojo sektoriaus sričių efektyvumą. Pavyzdžiui, įvairios valstybės institucijos diegia automatizuotas informacines sistemas, tokias kaip Dokumentų valdymo bendroji informacinė sistema (DBSIS), kurios padeda efektyviau valdyti dokumentus ir sutaupyti lėšų.

Fondo valdyba 2024 metais viešųjų pirkimų būdu įsigijo techninį dokumentų tvirtinimo elektroniniu spaudu sprendimą, kuriuo siekiama automatizuoti Fondo valdybos teritorinių skyrių išduodamų tipinių informacinio pobūdžio pažymų (pvz., pažymų apie asmens gaunamas išmokas, kurių mokėjimas ir (ar) skyrimas pavestas Fondo administravimo įstaigoms; pažymų apie socialinio draudimo laikotarpius ir t.t.) išdavimo procesą, su perspektyva, kad pasikeitus teisiniam reguliavimui jį būtų galima naudoti ir automatizuotų administracinių sprendimų priėmimo procese.

Fondo administravimo įstaigoms faktiškai prieinamas duomenų kiekis ir naudojamos technologijos daro automatizaciją techniškai įmanomą ne tik išduodant minėtas tipines pažymas, bet ir sudėtingesniuose procesuose, apimančiuose administracinių sprendimų priėmimą. Automatizacijai sudėtingesniuose procesuose užtikrinti reikalingas teisinis šių procesų reglamentavimas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Įstatymo projektu siekiama sudaryti teises prielaidas maksimaliai automatizuoti Fondo administravimo įstaigų veiklą teikiant administracines paslaugas ir priimančias administracinius sprendimus.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymo projekto rengimą inicijavo Fondo valdyba (direktorius – Kęstutis Čereška).

Įstatymo projektą parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Socialinio draudimo grupės specialistai (grupės vadovas – Vaidotas Kalinauskas, tel. +370 686 04 337, el. p. vaidotas.kalinauskas@socmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

1) Viešojo administravimo įstatymo 1 straipsnio 2 dalis leidžia specialiuosiuose atitinkamos srities įstatymuose nustatyti kitokias administracinių sprendimų priėmimo, administracinių paslaugų teikimo, prašymų ar skundų priėmimo ir nagrinėjimo taisykles nei nustato Viešojo administravimo įstatymo antrasis ir trečiasis skyriai. Valstybinio socialinio draudimo įstatymas, kaip specialusis įstatymas, nustatantis Fondo administravimo įstaigų veiklos (taip pat ir skiriant ir mokant socialinio draudimo ir kitas išmokas) pagrindus, šiuo metu automatizuotų sprendimų priėmimo nenumato.

Dauguma Fondo administravimo įstaigų veiklos procesų, kuriuos Fondo valdyba siekia automatizuoti, yra neįmanomi nepriimančias administracinių sprendimų, kaip jie suprantami Viešojo administravimo įstatyme. Pavyzdžiui, automatizuotai galėtų būti vykdomas ligos išmokų, vienišo asmens išmokų, nedarbo socialinio draudimo išmokų skyrimas, jų mokėjimo atnaujinimas, mokėjimo stabdymas ir panašūs atvejai, kai visi duomenys, reikalingi atitinkamam administraciniam sprendimui priimti gaunami ir apdorojami informacinėse sistemose, pagal aiškų iš anksto nustatytą algoritmą, ir pagal gautus duomenis negali būti priimtas joks kitas sprendimas. Galiojančios Viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnio 5 dalies 8 punkto ir 6 dalies nuostatos užkerta kelią visiškai automatizuotų administracinių sprendimų priėmimui, nes (nustatydamas, atitinkamai, kad administraciniame sprendime turi būti nurodytas sprendimą priėmusio asmens vardas, pavardė ir pareigos, taip pat kad administracinis sprendimas pasirašomas) imperatyviai reikalauja administracinio sprendimo priėmimo dalyvauti ir sprendimą pasirašyti fiziniam asmeniui.

2) Šiuo metu nėra galimybės naudoti elektroninį spaudą administracinių sprendimų autentiškumo ir (ar) vientisumo patvirtinimui.

Nors Dokumentų rengimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2011 m. liepos 4 d. įsakymu Nr. V-117 „Dėl Dokumentų rengimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – DRT), 17.3 papunktis numato dokumentų autentiškumo ir (ar) vientisumo patvirtinimo būdą – elektroninį spaudą, tačiau DRT 21.3 papunktis neleidžia jo naudoti individualių administracinių aktų (administracinių sprendimų pagal Viešojo administravimo įstatymą) autentiškumui ir vientisumui užtikrinti – tam gali būti naudojamas tik parašas ar elektroninis parašas.

Viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnio 6 dalies nuostata, pagal kurią administracinį sprendimą priimančias naudojantis valstybės informacinėmis sistemomis, sprendimo pasirašymui

prilyginamas patvirtinimas (autorizavimas) valstybės informacinėje sistemoje, suponuoja, kad elektroninės formos administracinio sprendimo autentiškumas ir vientisumas galėtų būti užtikrintas ne tik elektroniniu parašu, bet ir kitomis technologinėmis priemonėmis.

Technine prasme, elektroninis spaudas ir elektroninis parašas laiduoja tokią pat dokumento kokybę, jo autentiškumo, vientisumo, naudojimo, saugojimo, grėsmių valdymo požiūriu. Be kita ko, elektroninis spaudas leidžia tvirtinti oficialius elektroninius dokumentus, atitinkančius Elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikaciją ADOC-V1.0, patvirtintą Lietuvos vyriausiojo archyvaro 2009 m. rugsėjo 7 d. įsakymu Nr. V-60 „Dėl Elektroniniu parašu pasirašyto elektroninio dokumento specifikacijos ADOC-V1.0 patvirtinimo“, kuri privaloma valstybės įstaigų kuriamiems ir priimamiems rašytiniams elektroninės formos dokumentams.

3) Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 32 straipsnio 1 dalies 14 punkte numatyta Fondo valdybos funkcija apima tik skundų dėl Fondo administravimo įstaigų valstybės tarnautojų ir darbuotojų (fizinį asmenų) veiksmų bei sprendimų nagrinėjimą.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1) Įstatymo projektu siūloma papildyti Valstybinio socialinio draudimo įstatymą 40¹ straipsniu, jo 1 dalyje nustatant bendrą Fondo valdybos veiklos kryptį, – tai, kad Fondo valdyba, įgyvendindama viešojo administravimo principus – efektyvumo, objektyvumo ir naujovių ir atvirumo permainingoms – užtikrina sisteminį Fondo administravimo įstaigų veiklos optimizavimą ir automatizavimą (įskaitant teikiamų administracinių paslaugų ir priimamų administracinių sprendimų automatizavimą); tuo būdu sudarant teises prielaidas tolesniems Fondo administravimo įstaigų veiklos automatizavimo procesams.

2) Atsižvelgiant į tai, kad Viešojo administravimo įstatymo 1 straipsnio 2 dalis leidžia jo antrojo ir trečiojo skyrių nuostatų (tad ir administracinių sprendimų priėmimo reikalavimus nustatančio 10 straipsnio) viešojo administravimo subjektams, atliekantiems funkcijas pagal kituose įstatymuose nustatytą tvarką, netaikyti tiek, kiek jų veiklos priimant administracinius sprendimus, teikiant administracines paslaugas, priimant ir nagrinėjat prašymus ar skundus nenustato kiti tokia veiklą reglamentuojantys įstatymai (t. y. leidžia specialiuosiuose atitinkamos srities įstatymuose nustatyti kitokias nei nustatytos Viešojo administravimo įstatyme administracinių sprendimų priėmimo taisykles), Įstatymo projektu siekiama sudaryti teises prielaidas Fondo administravimo įstaigoms priimti automatizuotus administracinius sprendimus.

Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 40¹ straipsnio 3 dalyje (Įstatymo projekto 2 straipsnis) siūloma nustatyti specialiąsias nuostatas automatizuotų procesų metu priimamiems – automatizuotiems – Fondo administravimo įstaigų administraciniam sprendimams, – nustatomi reikalavimai automatizuoto administracinio sprendimo turiniui, dalis kurių yra bendri visiems administraciniam sprendimams pagal Viešojo administravimo įstatymo 10 straipsnio 5 dalį (administracinį sprendimą priėmusio Fondo administravimo įstaigos pavadinimas; administracinio sprendimo data; administraciniam sprendimui suteiktas registracijos numeris; atliekamas tvarkomasis veiksmas arba asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos; administracinio sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės; administracinio sprendimo motyvai; administracinio sprendimo apskundimo tvarka, nurodant konkrečią skundą nagrinėjančią instituciją ar įstaigą, skundo padavimo terminą ir teisės aktą, reglamentuojantį

apskundimo tvarką), taip pat automatizuotame administraciniame sprendime turės būti nurodyta: kad administracinis sprendimas yra priimtas automatizuotai, taip pat kad asmuo, kurio atžvilgiu priimtas automatizuotas administracinis sprendimas, turi teisę iš Fondo administravimo įstaigos reikalauti žmogaus įsikišimo, teisę pareikšti savo požiūrį, teisę gauti sprendimo, priimto po žmogaus vertinimo, paaiškinimą.

Įstatymo projekto 2 straipsniu siūlomame Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 40¹ straipsnio 3 dalies 2 punkte taip pat siūloma nustatyti, kad administracinio sprendimo autentiškumas ir (ar) vientisumas galėtų būti patvirtintas ne tik Fondo administravimo įstaigos vadovo ar jo įgalioto valstybės tarnautojo parašu, bet ir tos Fondo administravimo įstaigos elektroniniu spaudu ar kitomis administracinio sprendimo autentiškumo ir (ar) turinio vientisumui užtikrinti skirtomis technologinėmis priemonėmis.

Pagal Įstatymo projekto 2 straipsniu siūlomą Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 40¹ straipsnio 2 dalies nuostatą konkrečius automatizuotinus Fondo administravimo įstaigų veiksmus ir automatizuotinus administracinius sprendimus, jų priėmimo technines sąlygas ir procedūras nustatytų Fondo valdyba. Konkretūs automatizuotini administraciniai sprendimai bus priimami tik tuomet, kai visas konkrečios srities administracinių sprendimų priėmimo procesas bus įmanomas atsižvelgiant į būtinus šiems sprendimams priimti skaitmeninius duomenis ir Fondo administravimo įstaigų turimas ir naudojamas informacijų technologijų priemones ir nepriklausys nuo vertinamojo pobūdžio aplinkybių.

3) Įstatymo projekto 1 straipsniu siūloma tikslinti Valstybinio socialinio draudimo įstatymo 32 straipsnio 1 dalį numatant, kad Fondo valdyba nagrinėja skundus ne tik dėl Fondo administravimo įstaigų valstybės tarnautojų ir darbuotojų (t. y. fizinių asmenų) veiksmų ir sprendimų, bet ir skundus dėl pačių Fondo administravimo įstaigų, kaip viešojo administravimo subjekto, automatizuotų veiksmų ir administracinių sprendimų. Skundai dėl automatizuotai priimtų sprendimų bus nagrinėjami bendra tvarka, šiuo metu taikoma dėl Fondo administravimo įstaigų valstybės tarnautojų ir darbuotojų veiksmų ir sprendimų, pagal kurią Fondo valdyba yra privaloma išankstinio ginčų nagrinėjimo ne teismo tvarka institucija.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma. Teigiamas priimto įstatymo poveikis – būtų sudarytos prielaidos Fondo administravimo įstaigų veiklos automatizavimo procesams, įskaitant automatizuotų administracinių sprendimų priėmimą, tai pagerintų Fondo administravimo įstaigų veiklos našumą ir efektyvumą.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimtas įstatymas tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir verslo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams
 Įstatymo projekto nuostatos neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Kartu su Įstatymo projektu kitų įstatymų tikslinti nereikia.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimus, naujų sąvokų Įstatymo projekte nenumatyta, nekeičiamos galiojančios sąvokos ir (ar) jų apibrėžtys.

11. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisės aktams.

Įstatymo projektu neperkeliami ir neįgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai.

Įstatymo projektas nenotifikuotinas Europos Komisijai.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įstatymo įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus įstatymą Fondo valdyba nustatys Fondo administravimo įstaigų automatizuotinus veiksmus ir automatizuotinus administracinius sprendimus, jų priėmimo technines sąlygas ir procedūras.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įgyvendinant Įstatymo projekto siūlymus, papildomų lėšų poreikio nebus. Sutaupyti lėšų neplanuojama.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno Eurovoc terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia jam įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, yra „administraciniai sprendimai“, „viešasis administravimas“, „automatizavimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

